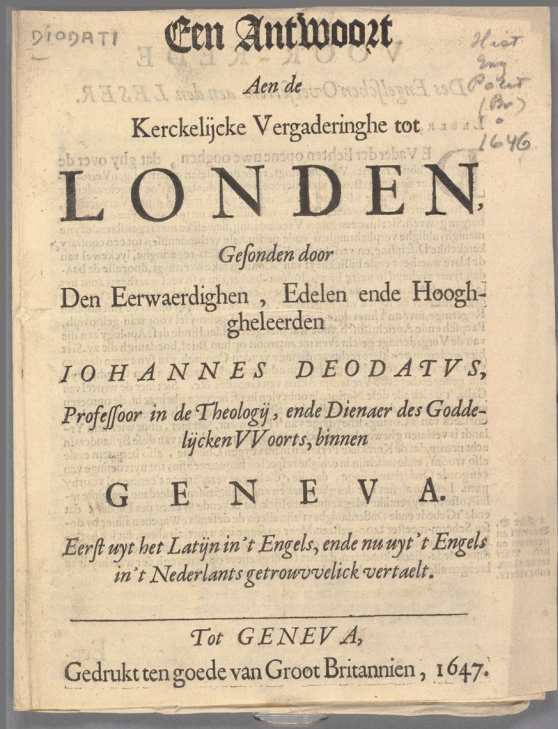

Diodati, Jean

Een antwoord aen de kercklijcke vergaderinghe tot ...

Tryck // / I25 B II c Br. 1647

Tillkomstår 1647.

Digitaliserad år 2019

National Library
of Sweden

Een Antwoort

Aen de

Kerckelijcke Vergaderinghe tot

LONDEN,

Gefonden door

Den Eerwaerdighen, Edelen ende Hoogh-
gheleerden

IOHANNES DEODATVS,

Professoor in de Theologij, ende Dienaer des Godde-
lijcken Voorts, binnen

GENEVA.

Eerst wyt het Latijn in 't Engels, ende nu wyt 't Engels
in 't Nederlants getrouwvelick vertaelt.

Tot GENEVA,

Gedrukt ten goede van Groot Britannien, 1647.

Hart
 ing
 Post
 (Pr)
 =
 1646

V O O R - R E D E

Des Engelschen Overfeters aen den L E S E R.

L E S E R,

DE Vader der lichten opene uwe ooghen , dat ghy over de
Schouwers deses Vreemdelings, ende door desen onpartydigen Verre-ky-
ker sien mogeft, wat utot hier toe, vermits dus laegh t'ondergehouden by
dijne nieuwe Meesters , ende door 't valsch middel dijner Vervoerders,
niet toe-gelaten en is geweest te sien , zynde sulckst tot nu toe voor dyne ooghen ver-
borgten geweest. Siet hier een louter Vreemdeling, dewelcke niet tegenstaende syne
menighvuldighe verplichtinghen ende personele verbindenissen tot een contrary
kerckelike Discipline, en verscheelende wyse van Staets-regeringhe, lyckewel van
de klare waarheyten ende billickheyten van 's Conings sake overtuygt, door alle de ban-
den syner vryheyten (so verre hy mach) door-breket, om u so veel waarheytens ront uyt
te seggen. Siet hier Geneva 's Eerbiedigheyt, ende oock volle verdediginge van dyn
eygen moeder de Kerck van Engelandt , ghelijck sy bestont onder de Bischoplike
Regeringe, hier nu 't huys door haer eygen Bastart-gebroyfel voor wan-geloovigh,
Paepsch ende Antichristisch, ende wat niet, gescholden! Ende dese Apology aen die
van de Vergaderinge geschreven tot antwoord op hun Brief, hoedanigh die zy. Siet
hier wederom een klare rechtvaerdiginge vanden Coningh, van syn eygen daerom
verhoort, daer Vreemdelingen hem in admiratie over hebben ; syn Goedigheyt,
sijn genegentheyt tot Vrede, sijn Acten van Genade , &c. Siet hier de wortel van
Galle, 't welck alle dese Nationale onheyten heeft hervoor ghebracht, de oproeren
ende conspiration des gemeynen Volcks alhier aangewesen, als de eenighe openbare
oorfaeck van 's Conings scheidinge van 't Parlement. Siet hier , door wien arm Yr-
landt is verlaten gheworden : Oock moghdy hier een dingh van dese Bystanders in
acht nemen, dat de Kercklike Personen in hun eygen Collegie , also bequaem ende
also vroom , ende mischijn in eenighe respecten bequaemer zijn, tot uytvoeringe van
een goede Onderhandelinge , dan die , diese met verachtlinge t'eenemael voorby
gaen. Lest van al, siet hier des ghetroouwen ende religieußen onderdane eenighste ni-
litie, ofte sijn eygentlike Magazijn; namelijk, de bekende Werten des Landts : dat
ende 't Gebedt ende Onderdanigheyt zijn alleen de defensiva Wapenen alhier by de-
sen Scherm-meester t' toe-geftaen. Meer en segge ick u niet, als alleen, dat ick herte-
lijk deernis met u hebbe , ende derhalven bid' ick staegh voor dy ende voor alle
dijne Mededienst-knechten, dat het Godt ghelieve op den wegh der waarheyden te
brengen alle die verdwaelt ende bedrogen zijn geweest, Amen.

† Siet D.
Deodati an
notatien op
den Brief
tot de Rom.
ende elders.

Eer-

Eerwaardige, Godtsalige ende Achtbare Heeren,
onse lieve Broeders ende Mede-hulpers in't
Werck des H E E R E N.

In dien wy na mate van de Doefheyt/ die wy uyt uwe Brieven (in welken ghy uytgedrukt hebt den bedroefden toestand uwer saken) geschept hebben / wy oock de macht hadden / ofte dooz onse vertroostinghe uwe smerte te versachten/ ofte dooz onsen raet uwe lasten te verlichten/ ofte dooz eenighe onse mede-werckinge uwen uperste te hulp te komen ; wy souben ons selfs seer geluckigh achten/ soo wel met uwe Erbare ende seer minnelijcke aensoeckinge te mogen over een treffen : ende souden blijde zijn/ u also met onse beste ende effectuele goede diensten te mogen vergelden. Maer Epilacy I gelijck de schaerfheyt van ons vermogghen in desen deele / soo oock d'onkond van de innerlijckste oozsaken soo veler elenden / ende insonderheydt de verwertheyt ende de gevaerlijckheyt van de saken nu in roer onder u : Dese alle by een ghehoopt/ slaen ons gantsch dom; wy zijn als luyden t'eenmael verstelt/niet vermogende/dan alleen (by maniere van een stil wijgend verbaefheyt ofte heplige ont-sagh) ons te verwonderen/ende dien vinger Gods aen te bidden/die nu te gens u alle opgeheben is.

Maer zedert dat soo minnelijcken dooz u daer toe versocht zijnde / wy epndelijck/ nootzakelijck ons stil wijghen hebben moeten afbeken / zijn wy tot een er traordinarie verlegentheyt/ beyde des Ghemoedts ende des Pens gebacht/ wat eerst ofte lest te seggen/ ofte voorwaer wat te seggen altoos.

Ende nu epndelijck na lang overleggh/op dat wy/gelijck de Vrienden Jobs/ ons dooz te haestige ofte onthijde discoursen niet en vergrijpen : siet hier onse herten ende monden booztblot des sins ende uytdrucks onser hertelijck meedoo-gentheyt / onse ooghen druppende van tranen des medelijdens/onse bozsten als opgeswollen van t' gesucht ende gekerm over uwe onheulen: dese zijn t'/dies is Godt onse getupge/die t'grootste deel van onse private gebeden/van onse publi-que devotien/ vasten ende vernederings-dagen opvullen / in welken alles wy gersolveert zijn/den Vader der barmhertigheden geen ruste te geven / vooz al-eer uwe gerustheyt in den Hemel noch eens verordineert zijnde / Godt Dede op-aerde als een Beke en de volheyt sijner zegeninge/als een over-blietende stroom over u alle uyt-stozte.

Onse saken/ja selfs oock d'algemeene Interest van alle de Geresozmeerde Kercken zijn so dicht inde uwe ingewickelt/ en so onderlinge daer aen hangende/dat uwe behoudnisse eens verkregen/ons al onsen eppen welvaert is versekerende. Verhalben/ insonderheyt geduerende dese sware tempeest / welck schijnen mach ons te sullen wederbzeygen dien sware tyt der eerste groote tribulatie der Hepheligen/zijn wy eenigh sins gedzongen met bebende herten ende lippen/ onse treu-rige we-klachten inde oozen van onsen ghenadighsten ende hemelichen Vader uyt te stozten/nu niet langer sich berepdende alleen/ om met vuyz te twisten/ge-lyc hy in een gesicht sich aen sijn Dzoepheet t' Amos verklaerde/maer nu een lan-ge tyt herwaerts alrede al twistende met vuyz: Ende hoe souden wy ons dan onthouden konnen van uyt te roepen : Heere, Heere/vergeest doch/houdt doch

t Amos 7.
4/5.

op/wie souder van Jacob blijven staen? want hy is kleyn/ende ront-om geheel
 in vlamme dooz 't vuyz dijner bزندende verbolgentheyt. Van desen onsen ep-
 gen Wacht-toozen/als noch dooz Goddelijcke mirakel ongeschent/ hebben wy
 desen furieuſen bzand aengeſien/ſich over al uytſpreyende; wy hebben d'Ita-
 liaenſe Kercken der Graubontenaerſ t'eenemael gerupneert geſien/'t Euange-
 lium in Bohemen/haer oude ſit-plaets/gantſch uytgeroept / den Waltz ober-
 weldicht / de Franſche Kercken van allen menſchlijcken onderſtand ende toe-
 verlaet ontbloot/ even als ſo meenige arme kleyne tammie vogeltjes/ die wel te-
 ven/maer alleen ſo langh als men 't goet ſal vinden; De Hoogh-duyſche Ker-
 ken meeft alle overſchuddet/ ja ende meer als half verdeſtreuert ; uwe ep gen H-
 landt als met een onderwachten water-bloet van Moozdenaerſ ende Straet-
 ſchenderſ verſlonden. Een ding alleen ontbzack tot opbullinge vande hooghte
 deſer publike calamiteyt/namelijck/dat dat flozerend Engellant/det ooge en cie-
 raet van alle de Kercken/Chriſti ep gen uyt-verkozen/ verwozen ende byſonder
 deel/het Heylighdom der bezuchte/het Arſenael der ſlanhertigen/het Magezijn
 der behoeftigen/dien Koninghlijcken Standaert ofte Blagge goeder hope/dooz
 ſo een onderwachten toeval/ ſonder eenigen uyt heemſchen Byant ofte buyten-
 landtſchen inbzuck/ſoude eenighſins haer ep gen Doorſlaeghyſter wozen/ende
 van haer ep gen ſelfs/ met ep gen handen wzedelijck een epndt maken. Wat een
 dzoebige ſpectakel iſſet/deſe kerck ſo onder voeten vertreden te ſien! Te ſien de-
 ſe heerlijcke kudde onſer Heere ſo geransackt ; ja wegh-gerucht/ niet dooz de
 wilde Beſten deſ wouts/noch in ſtucken geſcheurt dooz deſ Uulwen ofte deſ
 Wolfs onbarmhertige klawwen/maer dooz hare ep gene onnatuyplike/ende te-
 gens malkander raſende ende verbitterde Schapen t'eenemael verſcheurt ; Een
 ſchizicklijck exempel iſ 't / ende tot nu toe onghehoort onder de Gereſogmeerde
 Kercken! Het ſchijnt dat vooz deſen/ſp / gelijk de rechte Schapen Chriſti/dooz
 de vzeſe Godts tam gehouden wierden / met eenderley bant deſ geloofs beree-
 night/in malkander gevlorhten dooz vzeſe vanden algemeenen Byandt/ende ſo
 lange bewezen ende oeffenden ſp bepde heylighlijck ende getrouwelijck hun on-
 derlinge liefde/vzede ende eenigheyt onder een ander; in welken alles ſp hunſel-
 ven vande grimnichheyt deſ Wolfs verhoedden dooz de Chriſtelijcke eenvuldig-
 heyt van hun ep gen goede conditie/dooz de onooſelheyt van hun Godt ſaligh le-
 ven/dooz de Heyligheyt haerder Religie/ dooz de ſtantvaſtige onvertzaegtheyt
 van hun heyligh geloof. Maer nu zyn wy t'eenemael met ſchrick verſlagen,over
 die veranderinge deſer ſo heerlijcke gedaente t' uwer Kercke,nademael wy in deſe
 afgelegentheyt deluyt-ruchtbare rappozten hooren van dien doodelijcken kryg
 die nu tuſſchen den Coningh ende ſijn volck bzant ende blaect : te ſien met uyt-
 getogen Dongiaerden den eene bzoder tegens den anderen/de Ouders teghens
 hun ep gen kinderen; De Schapen Chriſti ſtotende ende ſtrevelende tegens ha-
 re medegeſellen/ſa tegens hare Herderen : Dit alles heeft ons gantſch en gaer
 als met verbaeſtheyt geſlagen/ende ſouden ſwaerlijck geloof hebben, dat in een
 ende 't ſelfde Velt,een en deſelfde Godt ende Vader, inde naem van een en deſelfde
 Middelaer,op een en deſelve tijt,konde van beyder zijden tot hulp aengeroepē wor-
 den,om 't bloet te verſtorten dergener, die vooz de meefte part tot nu toe,dooz ſo
 menige klare bewijs-ſtucken inden gantſchen gelijcken loop haerſ lebens / ge-
 lijck in hun vromigheyt tot Godt/gelijck in hun liefde ende getrouwigheyt tot
 hun Vader-landt / ſich ſo getrouwe ende oprechte Bzoderen aen malkanderen
 beweeſen hadden.Wonder iſ het,/dat deſe nu al hun Cryghſ-macht tegens hun

† Dit is een
 ſeer weytlo-
 pigh getuy-
 genis vande
 ſtant der
 Kercke van
 Engellant /
 flozerende
 onder de
 Biſſchoplic-
 keit gecele-
 bre.

† als ſp was
 onder de
 Biſſchoppē.

eygen Ingewanten souden keeren/verre beter besteet / wanneer 't aengewend
wierde tot rechtbeerdige straffinge van hun eygen verradersche Misdadigen/ ofte
tot seculars ende verlichtinge van hare lieve Broederen/ die so lange met geboge-
ne ruggen onder den last haerder slavernye / ende even op het nijpen des doots/
om hulp zijn suchtende.

Wat wonder dan/ of dese uwe wrede verdeelt heden opgeweckt/ ja selfs tot een
verschil verdeelt hebben de oordeelen ende oock mede de affectien des Christen-
hepts? Oock en lochenen wy niet/ of wy selfs hebben ooc wat gewaebert/ ende
hier over als gints ende weer gedzeven geweest : edoch en is dit ons hapereu
niet ontfaen noch uyt voordeel tegens/ noch uyt partyschap aen eenigh zijde/
als niet aen gesproken zijnde van geen van beyde/ noch in 't openbaer noch int
bysonder/ dan nu onlanghs in uwe referentie aen ons / 't welck wy vooz gheen
klepne Cer-stuck en rekenen / nademael in uwe archtinghe onse oordeel van so
groten gewicht mach schijnen/ als vermogende eenigh van beyde parthy vooz-
tocht te geben of te balanceren/ beyde wesende van so extraordinary qualiteyt.

Wy hebben ons gehouden binnen de Palen van een gemoedelijcken oordeel
ende onpartydige liefde gegens beyde Partyen : Want ghy in der daedt beyde
Broeders zyt; wy en hebben aen geen zijde het besteck onser mate te buyten ge-
gaen/ maer ons alijt binnen gehouden; gelijk wy aen d'eene zijde ons verblijft
hebben wegens de goede dingen/ welcken wy hoorde dat aengenomen wierden
met een generale toestemminge van alle vroomen ; so en konden wy aen d'ander
zijde niet dan met droefheyt vernemen die andere Sinistre wegen die in haer selve
meerder onheyl scheenen mede te brengen. Wy waten uptermaten seer verheugt
wegens 't d' uptonkste vande Schotsche onrusten/ die in 't eerste een Combustie
scheenen te sullen veroorzaken/ niet onghelijck desen uwe/ ende evenwel veel eer
gebluscht/ want het selfde vuyt (so by Gods eygen wonderbare hand/ als by
den noyt- genoeg-beroemt beleyd van u Genadigste Coningh/ ende d'eendracht-
tighet van die Crijgbare Natie) in tijt uyt gedaen wiert/ eer het in opene vlam-
me uytbrack. Int eerste aenbenghen van dese uwe eygene beroerten waren onse
gemoederen ingenomen met een goede hoop/ dat alle verlede offensien met ge-
gelijcken vlijt ende behendigheyt stracks souden mogen gerepareert/ ende alien
saken bergeleken worden: In voege dat wat actien ofte raet slagen onraetfaem
mochten schijnen/ dooz de goedertierenheyt van een van de beste Princen lichte-
lijck geredesseert / ende dien volgens beyde Kerck ende 't gemeene beste sonder
srijt ofte bloestozinge in behoortlijcken order gehouden mochten werden : In
vervolgen van sulcks alles / en konden niet dan ons verwonderen over den ge-
luckigen ende heerlijcken aenbang des Parlements. ende die meer dan Vaderlike
affectie van sijn Genadigste Majesteit, blyckende uyt d' ondertekeninghe van die
wetten/ van welken in toe-komende tijt klaerlijck te verhoopen stont: een Re-
geringe voller gerechtighet ende vry van alle corruptie : Een exempel niet so
raer, als uytmunende in dese onse woeste Eeuw, so vol van violente Macht ende Prin-
cen. Maer al dese onse goede hoop wierde wel haest uyt geblust/ dooz die rasende
storm ende tempeest der oproerige Gemeente onder u, die daer met ghewelt wech-
dreden beyde uwen Genadigsten Prince van sijn Parlement, ende de meeste part van
't Parlement van het Parlement selve. Sedert welcke tijt wy wel gehoort hebben van
meenigen aenslagh, meenigen voorstel ende voorslagh, maer die alles te niet ge-
komen zijn; niet zijnde als noch tot perfectie gebracht, niet als noch recht geitabi-
lieert.

† Sonder
Slagh oft
bloestozin-
ghe.

De Kerckelijcke sake mocht schijnen de vooznaemste voozwerp van uwe sozge ende bekommernis te zyn : had deselve in tijds gehandelt ende gedebateert geweest/ ende dat niet stillen ende gerustigen gemoet; hadden de tegenstrijdighe oordeelen daer by vergeleken/ ende onpartijdigh tegens malkander overwogen geweest/ mochte misschien sodanige ordentlijcke maniere van doen / een bestandige Brede aen uwa' Coninckryck te wege gebzacht/ ende aen uwa' Kerck wedergebzacht hebben die hoogh-gewenschte gedaente der eerste Apostolische tijden :

† Maer siet / hoe gantsch contrary is de sake uptgeballen ? want de gemoederen van beyde zijden/ zijnde afskerigh van een ander/ ja selfs met ghewelt ghekannt tegens malkanderen / is eben dese sake selfs gewoeden tot een machtighe steen des aenstoets/ waer dooz de wondt verswaert / ende wijder en wijder opgescheurt is / met de herten van peder parthy meer ende meer van malkanderen af te rucken / die alreede dooz haer voozige partyschap ende ongelijckheydt van affectie genoeghsaem t'ondeegh waren : Ja/ by aldien 't waer is datmen voozgeeft/ soo hebbendese Kercklijcke Distractien een wijde Deure geopent aen so vele vreedende ende private Geesten, welke wy hooren aenghenomen te hebben de baldadighe tijtel van Independanten; Nietz zijnde dat meer de ware gronden der Kercke ondergraven; ja gantsch ende gaer omme-werpen soude konnen / als eben dese Destructive Secte.

† Sulcr was de Bisschoplycke standt in haer eerste Apostolische fleur van regheeringe/welcken (gelijck in 't Synode tot Dordrecht) eben dese selfde persoon aen Bisschop Carleton vooz de beste wijse van Kerckelijcke Regeeringhe erkende/ ende wel hertelijck wenschte in sijn eyghen Kercke te moghen plaers hebben; Soo recommendeert hy oock genoeghsaem de geluckige bzuchten der selve hier boven pag. 4. in die volle propoost die hy boert van de hoogh-loflickheyt der voozige florizante standt der Kercke in Engelland/ gelijck sy vooz dese onrusten onder de Bisschoppen was bestaende : Na welker voozige goede standts herstellinghe desen Nurheur wederom op het eyndt deses Sendt-briefs pag. 8. seer ernstelijck is wenschende/ ende daerom biddende.

Nevens al dit hebben wy ons uptermaten seer bedzoest; siende dat de Geest der tweedzacht soo meenighvuldigh onder u / sijn schadelijck onkrupst van bezesen ende jalouysen ghezaept heeft / dat het niet alleen bzuchten heeft vooztghezacht; maer oock over ende over allerlep onderlingh vertrouwen overgroept ende bedeckt heeft/ in spijt van soo meenige Konincklijcke Protestation verzegelt ende bekrachticht met soo vele sware verwenschinghen : Maer d'opperste top ende de hooghte van al onse droefheyt uwent halve / is dit gheweest/ dat al dit bzandt-hout dus opgehoopt/ nu ten lesten tot een bloedighen Oorlogh is ontfleken/ gelencht aen weder-zijde dooz een meenighvuldighe van doodelijcke toevallen : Soo dat/ geduerende sodanige algemeene Combustie, wat oock menschen met enckele woorden ende noch soo vele protestation anderfins oyt souden moghen voorghen, en kan het niet anders, of de Conincklijcke Ere, Macht ende Waerdigheyt moet in de uyerste verachtinghe vallen; ende ter contrary, en kan 't niet anders, of de wrevelheyt van de alderstoutste ende ongebondenste menschen moet toenemen in machr, ende de andere boven't hooftgroeyen : ende als dan moet in gebolgh van dien/die Godtsaligheyt nootwendigh vervallen, onderlinge Liefde ende Eenigheyt teenemael verdwijnen/ ende in stee van dien/ moet nootwendich ten lesten een soozte van wilde dispositie, ja onvernustelijck beestelijcke raserny de ghemoederen ende manieren van de menschen deser Generatie innemen/ dewelcke in verbolgh van tijdt niet langher sullen sien op de oude oorzpronckelijcke oorzaken/ die een aenbangh waren des Oorloghs; maer veel eer op dat nieuw ongelijck malkanderen versch aengedaen / ofte ontfangen in den vooztganck selfs/ ofte achterbolginge van den Oorlog tusschen twee partpen/

die

die veel meer dooz een hatelijcke onderschept van spytige Damen/ als schandelijcke Bzandt-mercken/ daer d'een den ander mede tekent/ verbeelt zyn/ dan in der daet dooz de sake selfs. 't Hadde dooz ons ende alle andere menschen een veel lichter sake geweest/ ons oordeel ober uwe saeck te geve; had de meeste part van eenigh van bepde zyden vanden anderen verschelende geweest/ ofte inde grondstucken vande religie/ ofte andersins oneens geweest inde fundamentale Wetten des Landts/ ofte had d'een Partp vanden ander directelijck dooz opene verbodginge t verduyckt geweest/ ofte had daer dooz d'onbzonicheyt ofte kleynmoedicheyt der eene partp een openbare tyranny tegens de Wetten ingevoert geweest; maer wat u aengaet/ ghy hebt oberbloedigh oozsaeck van troost ende sekerheyt tegen alle dese onheplen/ t nademael upt kracht van uwe eppen gerechtighe ende krachtige Wetten (die Wetten die alreede met een generale verwilliginge van alle Partyen indifferentelijck toegestaen zyn geweest) ghy alle dese voozghedachte onheplen lichtelijck konit vooz-komen ofte afsnyden/ die in andere Coningrijcken by nae ondermydelijck mogen schijnen: Alle dese bedenkingen te samen gebat/ hebben ons beweeght vooz een geuppen tijt ernstelijck t'overlegghen ende na te dencken/ wat tenersten de beste middel mocht zyn/ om onder u l. een cerlyke ende sekere Bzede te wege te bzengen. Dooz waer het heeft ons groote aenstoot gegeven/ dat alle de tusschen-spzake van verscheyden Coninghrjcken ende Provin-tien met u geallieert/ in 't werck zyn gestelt ende aengewent ghe geweest/ ende dat alles te vergeefs: Aljckewel is ons inden sin ghekomen/ u l. dit eenigh middel noch vooz te houden/ of nu niet tenersten noch eenige hope zy/ van 's Coninghs Genadighste Majest. ende van 't Parlement te verkrygen/ dat van bepde zyde eenige Kerckelike Personnen van ongetwijffelden credit ende buyten alle suspicie gestelden achtbaerheyt verkozen werden/ denwelcken men dese grote sake bevelen mocht; namelijck/ dat vergelijckende de vooznaemste puncten nu in questie/ sy eenigh goet middel tot een Heylige Vrede uptbinden mochten. Maer vooz eerst moesten dese Lieden selfs dooz Godts goede Geest ontledighit zyn van alle factieuse nespgingen/ dat alsoo sy bequame Middelaers ende Gevoelmachtighe mochten zyn vande algemeene Bzede/ ende onpartydische Gesanten van verzoeninge tusschen bepde parthyen/ ende met een bequamen/ ende doock neerstigh/ om dooz alle hun Propoosten/ Vermanningen ende heplige Obtestationen/ de herten/ die aen weder zyde so inden Oozlogh ende in 't bloet-stozten verhart zyn/ te betrec-ken. Dit soude de gereetste wegh zyn/ met also her heplige Wieroochs-vat in 't midden van dese publike vlamme te stellen/ om alle herten-bzandt upt te bluffschen: want wie weet/ of niet op de aendachtige gebeden ende heplige suchten van geheplighe Personnen/ aldus vooz den voet schemel vande hemelsche genade liggende/ Gods macht ende glozy noch eens uptmocht bzeken ende sich her- vooz doen/ niet de herten van bepde Partypen te beweeghen/ al hun haet ende publike vpandschapy neer te leggen. De eenige wegh om sodanigen bestandigen raet aen bepde zyde te wege te bzengen/ ende wederom den dierbaren zegen eens algemeene Bzede te verkrygen/ is/ insonderheyt wanneer alle menschelijcke hulpmangueert/ om Goddelijcke bystandt te roepen/ welcken niemand: te vergeefs gesocht en heeft. Vooz dese goede middelen kan dat te passe gebzacht worden/ (dat men van een Burgerrijcken oozlogh/ hoedanig oock de uptkomste opt vallen mocht/ niet verhoppen en kan) dat dooz een gewillige toe-eyginge der gemoe-deren/ de wonde so ten vollen opgestoten worde/ dat metter tijde minne ende lief- de volkomenrijcken weder verkregghen worden.

† Wee den
geenen die
dien Oozlog
eerst aenge-
vangen heb-
ben / welc-
kers onnoot
saeklikheyt
ja ongerech-
tigheyt/ oock
bzeemdelin-
ghen selfs
van so ver-
te klaerlick
onderschep-
den en oock
veroordeele
hebbe kon-
nen.

† Pamelick
vermiddels
een byz
delijke breef
samen/wette-
lijcke ende
Parlemen-
tarische wisse
/ niet op
een martia-
lische wijze
derhalve by
niet altoos
van ee heyz-
kragt/maer
alleen van
de kracht
der wetten
is ghedenc-
kende.

a wat soude
dese Bzede-
maker ghe-
sept hebben
had hy die
menighvul-
dige koning-
like gereite-
reerde Bze-
des vresen-
tation gesie
en gehoorz-
daer d' ober-
heer staeg
sijn hartne-
kige Onder-
saten toe
genoochtigt
heeft: booz-
waer de
breebsaem-
se sepe is
tot allen tij-
de by goede
lieden booz-
de beste ge-
houden ge-
weest, b Dit
is een seer
goede staet
booz een
Bzeembes-
ting; hadde
de Onder-
saten de gra-
cie gehad/
den selve in
tijde te vol-
ghen/ daer
had den ou-
den Oorlog
een eynde
ghenomen/
ende nielwe
boozgheko-
me geweest
't welck soo
niet en ghe-
schiet/ kan
daer niets
uyt volgen
dan een upt
terste Ra-
tioneel ruy-
ne van
kerck ende
staet/ det
welck Godt
in ghenade
verhoede.
ebanstant
dese volle
getuyenisse
van de heerlijcke
Standt der kercken in
Engelandt (te verstaen
gelijckse te bozen was
bestaende onder de
Bischoppelike Regeeringe)
gaet alle boozige te
boven: en op dese goede
wenschinge van Geneva/en
isfer. geen
recht Protestant-
Malignant die niet
van herten en segge
Wieu.

De goede opinie die ghy van ons ingenomen hebt / mach het toe gheben / dat wy u l. dese bedenckingen boozdzagen; maer verber u l. hier in vooz te schryven ofste te raden / mocht in ons een onbeleest heyt zyn: Doch en kan ons geen Adet van beleest heyt verbieden / te wenschen / te bidden / ende Godt te smeken vooz u l. ja / ons op Godt te beroeven / ende u l. alle in synen naem te besweeren:

Dat ghy doch boven alle dingen een spoedige ende bysondere soz dzaget tot een sekerer Ende vaste Bzede te geraken: Voedanic de Bzede a 3p / noch isse beter dan eenige Burgerlijcke verwerringe. Siet toe / dat de soztyn des Oorlogs u toe- sacchende / u niet en betrecke / en bekoze uwe hoog- wichtige saken den onsekeren uyt slag der victooy te bevelen / daer zijnde niet doodelikers noch schadelikers vooz 't Gemeene- beste dan sulcks. Rolt desen machtigen Steen des aenst oors wech / die so swaer op de gantsche Christen- werelt is leggende; ja spoelt ende veeght die vuyle vleckte van oppressie af / daer de reynste Professie van 't Euangelium mede belast wordt; als of door een soorte van Antipathye ofte heymelike tegenheyt ende haet / sy haer gestadig tegens allen Coninglike macht ende opperste autoriteyt waer stellende: versacht en verfoet het verwordene ende al / te seer / getergte gemoet uws Conings / ende en forceert hem niet tot b Extremiteyren ende sorglike Raetslagen.

Verdzaget liever enige besettingen ende corruptien / daer noyt eenigh rijck t' eenemael vry van heeft kommen zyn / oock niet selfs in haer alder slozifantste Staet; en acht niet die remedien vooz de beste / die daer abzuyteliken aengewent ende op een gehoopt worden / maer die liever / die daer by graden ingenomen zyn / de / mogen by luttel ende luttel lichteliker neer- gaen / ende best gedigereert werde / ende also ten lesten een Confirmatie genieten. Ende ten lesten van al / bidden u l. vooz die innerlike ontferminge ende barmhertigheyt Christi / laet u geseggen / op dat wy niet langer sien mogen / dat die rijckdom / macht ende sterckte / die Godt uyt genade aen u besteeft heeft / aengewent / ja t' eenemael geconsuereert werde in de fatale ruyne van uw' eygen selfs; maer laet 't selfde liever aengeleght worden tot vergupckinge ende onderstant van so menige uwe eygene bedruckte c Bzede- ders / eben besuyckende van verlangen na uw' eygen Bzede.

De Godt des vzedes hooze / neme aen ende verwillige dese onse opzichte beden ende toewenschingen: Wy verdelge alle listige aenlagen / ende make te schande alle raet slagen des Duyvels ende des Antchrijsts. De selve Godt herstelle uw' Coningrijck ende uwe kercken in die selfde Staet ende hoogte van Heyligheyt en Heerlijckheyt / in welcken sy tot nu toe op 't tonneel der algemeene Kercke uytgeste- ken ende uytgemunt heeft / boven alle de d Kercken op aerde.

Als vooz ons / neemt ten goede desen onsen eenvoudige meeninge / u in een bzoederlijck vertrouwen vryelijck mede- gedeelt; ende vergeeft ons uytstel van antwoort ende schrijft dien desen gewichtigen redenen toe: 't Gerucht was hier / dat het nu op een goede voet stont mer u / om tot een Bzede-tractaet te komen; derhalven wy goet vonden af te wachten wat den dagh mede bzinghen mocht: op dat also alle onse woorden ende alle onse affectien ooc overbloepen mochten mer alderley goede wenschinge ende vzeugde-erpressien. Maer zyn bedroeft / dat wy noch eens met vdele hoop zyn bedrogen geweest: ende nu / dat wy die gelucksa- ligheyt haest verkerigen ende genieten mogen / daer wy beyde om wenschen ende bidden / mer so grooten aendacht als uwen liefste Bzederen betaemt / (dewelcke sich niet wepnig en roemen inde goede estinatie / die gy van ons hebt / dat Godt sijn rijckste zegheninge over u slozten wille / t' samen met een ruyne mate sijner wijsheyt ende geestelike sterckte. Daert wel / en weest vooz spoedig in den Heere.